

Federale Raad voor duurzame ontwikkeling (FRDO)

Advies inzake het ontwerp van studie over de perspectieven van elektriciteitsbevoorrading 2008-2017 en zijn strategische milieubeoordeling

- op vraag van de minister van Klimaat en Energie, de heer Magnette, in een brief van 20 mei 2009
- Voorbereid door de werkgroep *energie en klimaat*
- goedgekeurd door de algemene vergadering van 26 juni 2009 (zie bijlage 1)
- de originele taal van dit advies is het Frans.

- [1] De minister van Klimaat en Energie heeft op 20 mei 2009 een adviesaanvraag gestuurd aan de FRDO die tegelijk gaat over het *ontwerp van studie over de perspectieven van elektriciteitsbevoorrading 2008-2017* en over de strategische milieubeoordeling ervan. Deze aanvraag verwijst naar de wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's.
- [2] De FRDO wil benadrukken dat de wet van 13 februari 2006 betrekking heeft op plannen en programma's die *zijn opgesteld door een federale overheid om te worden aangenomen door de federale Wetgevende Kamers of door de Koning en die door wetgevende, regelgevende of administratieve bepalingen zijn voorgeschreven* (art 3, 1°). Het ontwerp van studie waarover de adviesaanvraag gaat voldoet niet helemaal aan deze omschrijving. Bovendien gaat het niet om een plan of een programma, maar eerder over een werkdocument. Daarenboven biedt het geen reële toekomstvisie naar de geest van de wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt van 29 april 1999. De FRDO vraagt dat er meer klaarheid komt over de door de wet voorgeschreven procedures en wil in alle gevallen geraadpleegd worden over de perspectieven van elektriciteitsbevoorrading en over de impact daarvan op het milieu.
- [3] De FRDO wil er vóór alles nogmaals op wijzen dat ons energiesysteem en onze elektriciteitsbevoorrading in het bijzonder op termijn alle volgende finale doelstellingen zouden moeten behalen¹:
- een doeltreffend antwoord bieden op de uitdaging van de klimaatveranderingen, volgens artikel 2 van het Klimaatverdrag,
 - voor iedereen de toegang tot basisenergiediensten mogelijk maken, om zo bij te dragen tot betere levensomstandigheden en tot het creëren van welvaart en jobs,
 - zich baseren op het gebruik van (nagenoeg) onuitputtelijke resources,
 - zich baseren op een controle van de vraag,
 - zich kenmerken door een optimale energie-efficiëntie,
 - een minimale impact hebben op de gezondheid van de mens en op de ecosystemen,
 - een hoog betrouwbaarheidsniveau hebben,
 - een aanvaardbare kostprijs hebben.
- [4] Aan deze uitdagingen voldoen, zal een omslag in ons energiesysteem vergen. Elektriciteit zal ongetwijfeld een belangrijke rol spelen bij deze aanpassing, die zal plaatsvinden in de context van:

¹

§§ 40 en 41 van het tweede advies inzake een mondiale strategie ter voorkoming van klimaatveranderingen na 2012 (2005a03, 8 juli 2005)

- de geleidelijke uitputting van fossiele energiebronnen,
 - de noodzaak om tegen 2050 de uitstoot van broeikasgassen met een factor 5 à 20 te verminderen ten opzichte van 1990²,
 - het op grote schaal ontwikkelen van hernieuwbare energie.
- [5] In het algemeen betreurt de FRDO dat de overheden, geconfronteerd met deze urgente materies, geen enkele visie naar voren brengen over hoe ons elektriciteitsproductiesysteem er op korte, middellange en lange termijn zou moeten uitzien. De FRDO is ten zeerste verontrust door de aanslepende onmacht bij de overheden om een duidelijk kader te scheppen dat investeringen mogelijk maakt en stimuleert die aansluiten bij de huidige en toekomstige uitdagingen. De FRDO wijst er nogmaals op dat de komende tien jaar cruciaal zullen zijn om aan deze uitdagingen te voldoen, want de investeringen in de infrastructuur voor de elektriciteitsbevoorrading hebben – net als elke andere grote infrastructuur in de industrie of het transport – een levensduur die meer dan 40 jaar kan bedragen.
- [6] De FRDO is van mening dat het ontwerp van studie in deze context een van de sleutelementen zou moeten zijn om de eerste beslissingen te nemen die de noodzakelijke transitie mogelijk maken. Zoals het ontwerp er nu uitziet, is dat omwille van twee hoofdredenen helaas niet het geval:
- Het ontwerp van studie kan zich niet baseren op een langetermijnvisie en kan dus de eerste fases niet schetsen van wat een geleidelijke overgang van het huidige systeem zou kunnen inhouden
 - In zijn referentiescenario houdt het ontwerp geen rekening met de doelstellingen vermeld in het pakket *energie-klimaat*, met name de uitstoot verminderen, hernieuwbare energie en energie-efficiëntie ontwikkelen en het Europese uitwisselingssysteem van emissiequota herzien. Een publicatie van het Federaal Planbureau³ die na de studie is verschenen, heeft bestudeerd welke impact de uitvoering van deze doelstellingen voor België zou hebben.
- [7] De opmerkingen die de FRDO formuleert over het ontwerp van studie gelden de facto ook voor de strategische milieubeoordeling ervan: dit houdt in dat deze beoordeling aan relevantie inboet.

Aanbevelingen

Een visie ontwikkelen en een studie opstellen met reële toekomstscenario's

- [8] De FRDO is van mening dat het ontwerp van studie zich moet baseren op een visie op middellange en lange termijn over hoe het systeem voor elektriciteitsbevoorrading er zou moeten uitzien om aan de eerder vermelde uitdagingen te voldoen. Het uitwerken van deze visie is van nature politiek van aard en hangt dus af van zowel de Europese, de federale als van de gewestelijke overheden. De FRDO is van mening dat deze visie zowel het voorwerp moet vormen van parlementaire debatten als van raadplegingen waarin de FRDO zijn rol moet spelen.
- [9] Deze visie zou moeten worden ondersteund in een studie van werkelijk toekomstgerichte aard. De FRDO vindt dat hieromtrent eerst en vooral scenario's moeten worden ontwikkeld om de vraag onder controle te houden en om hernieuwbare energie te ontwikkelen. Deze scenario's moeten de visie op middellange en lange termijn gestalte geven.

² Zie de referenties van het *Bali action plan*: Contribution of Working Group III to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Technical Summary, pages 39 and 90, and Chapter 13, page 776

³ *Impact of the EU Energy and Climate Package on the Belgian energy system and economy - Study commissioned by the Belgian federal and three regional authorities* (Working Paper 21-08), Federaal Planbureau, 15 december 2008

- [10] De FRDO vraagt ook een specifieke en zo gedetailleerd mogelijke analyse uit te voeren, in overleg met de regio's, om de eindvraag naar elektriciteit in te schatten in het globale energiekader. Deze studie dient ook na te gaan op welke manier men de vraag naar elektriciteit beter kan beheersen en de trend kan ombuigen. Door op die manier de vraag te verminderen, kan de vraag naar nieuwe capaciteit eveneens dalen. De conclusies van een dergelijke studie over de vraag naar elektriciteit kunnen een uitgangspunt vormen voor de vermelde scenario's.
- [11] Wat betreft de studies over de korte en middellange termijn is de FRDO van oordeel dat in België naast het model PRIMES⁴ dringend een specifiek energiemodel moet worden ontwikkeld en onderhouden dat aangepast is aan de Belgische situatie (rekening houdend met de wisselwerking met de buurlanden) en dat voldoende flexibel is om snel geüpdatet te kunnen worden. Hiertoe moeten de nodige financiële en menselijke middelen beschikbaar worden gesteld.
- [12] De FRDO beveelt aan om binnen de administratie een hoogwaardige expertise uit te bouwen (in nauwe samenwerking met de regulatoren), waarmee zij de scenario's en de evaluaties ervan zou kunnen coördineren.

Het ontwerp van studie over de perspectieven aanpassen

- [13] Wat tenslotte het ontwerp van studie over de perspectieven betreft, ondersteunt de FRDO een aanpak via scenario's en formuleert de aanbeveling om in het ontwerp van studie zelf een evaluatie op te nemen van onzekerheidsscenario's die voldoende ver uit elkaar liggen. Het ontwerp van studie dient rekening te houden met de sociale, ecologische en economische dimensies.

Opmerkingen van technische aard

- [14] De FRDO formuleert hieronder een niet-exhaustieve reeks opmerkingen van een meer technische aard die zowel gaan over het ontwerp van studie als over zijn strategische milieubeoordeling:
- De FRDO vraagt om twee scenario's uit te werken in plaats van het enige scenario LoGro, waarbij het ene gekenmerkt wordt door een zwakke economische groei en het andere door de invoering van maatregelen om het verbruik onder controle te houden.
 - Een kwalitatieve samenvattende tabel waarmee de verschillende scenario's volgens verscheidene criteria kunnen worden vergeleken (22.1), zoals die in de strategische milieubeoordeling wordt weergegeven, is bijzonder nuttig op voorwaarde dat de gebruikte methodologie verfijnd uitgewerkt wordt en op uniforme wijze toegepast. Een uitbreiding van deze evaluatie naar de sociale en economische dimensies zou een multicriteria-analyse mogelijk maken.
 - In hoofdstuk 18.1 van de strategische milieubeoordeling staat een fout. De jaarproductie van bewerkt laag en middelmatig radioactief afval per GWu kernproductie (gemiddelde over 3 jaar) bedraagt niet 4010 m³, maar 0.004 m³ ⁵.

⁴ Toegepast aan de technische universiteit van Athene

⁵ Zie *National Report Third meeting of the Contracting Parties to the Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management* May 2009 (http://www.fanc.fgov.be/CWS/GED/pop_View.aspx?LG=1&ID=1475) (pagina 33)

BIJLAGE 1. Aantal aanwezige en vertegenwoordigde stemgerechtigde leden op de algemene vergadering van 26 juni 2009

- 1 van de 4 voor- en ondervoorzitters:
T. Rombouts
- 2 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:
S. Leemans World (Wildlife Fund for Nature - Belgium), J. Turf (Bond Beter Leefmilieu).
- 3 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:
B. Gloire (Oxfam-Solidarité), A. Heyerick (VODO), N. Van Nuffel (CNCD)
- De 2 vertegenwoordiger van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen:
Christian Rousseau (Test-Achats), Catherine Rousseau (CRIOC)
- 2 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties:
J. Decrop (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique), S. Storme (Fédération Générale du Travail de Belgique), D. Van Daele (Fédération Générale du Travail de Belgique)
- De 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties:
A. Nachtergaele (Federatie Voedingsindustrie), I. Chaput (Essenscia, M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'agriculture), A. Deplae (Union des Classes Moyennes), P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers), O. Van der Maren (Fédération des entreprises belges).
- de 2 vertegenwoordiger van de energieproducenten:
H. De Buck (Electrabel), F. Schoonacker (Samenwerkende Vennootschap voor Productie van Elektriciteit-SPE)
- de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:
M. Carnol (Université de Liège), R. Ceulemans (Universiteit Antwerpen), L. Helsen (Katholieke Universiteit Leuven), D. Lesage (Universiteit Gent), J.-P. van Ypersele de Strihou (Université Catholique de Louvain), E. Zaccaï (Université Libre de Bruxelles)

Totaal: 25 van de 38 stemgerechtigde leden

BIJLAGE 2. Voorbereidende vergadering voor dit advies

De werkgroep energie/klimaat vergaderde op 29 mei en 15 juni 2009 om dit advies voor te bereiden.

BIJLAGE 3. Mensen die hebben meegewerkt aan de voorbereiding van dit advies

- Prof. Jean-Pascal van YPERSELE (UCL; voorzitter van de werkgroep Energie en klimaat)
- Mme. Isabelle CHAPUT (Essenscia)
- Dhr. Bram CLAEYS (BBL)
- M. Jehan DECROP (CSC)
- M. Arnaud DEPLAE (UCM)
- Mevr. Maria Isabella DETAND (Electrabel)
- M. Sébastien STORME (FGTB)
- M. Julien VANDEBURIE (IEW)
- M.Olivier Van der MAREN (FEB – VBO)

Wetenschappelijke raadgevers en uitgenodigde experts

- M. Marc DEPREEZ (DG Energie)
- Dhr. Kris DEVOLDERE (Arcadis)
- Mme. Dominique GUSBIN (Federaal Planbureau)
- Mme. Catherine STUYCKENS (DG Energie)

Secretariaat

- M. Marc DEPOORTERE
- Dhr Jan DE SMEDT